.. Dasabodh by Samartha Ramadas Swami Chapter 11 ..
॥ समर्थ रामदासांचा दासबोध दशक ११ ॥

॥ दशक अकरावा : भीमदशक ॥ ११॥
समास पहिला : सिद्धांतनिरूपण
॥ श्रीराम ॥
आकाशापासून वायो होतो। हा तों प्रत्यये येतो ।
वायोपासून अग्नी जो तो। सावध ऐका ॥ १॥
वायोची कठीण घिसणी। तेथें निर्माण जाला वन्ही ।
मंद वायो सीतळ पाणी। तेथुनि जालें ॥ २॥
आपापासून जाली पृथ्वी। ते नाना बीजरूप जाणावी ।
बीजापासून उत्पत्ति व्हावी। हा स्वभावचि आहे ॥ ३॥
मुळीं सृष्टी कल्पनेची। कल्पना आहे मुळींची ।
जयेपासून देवत्रयाची। काया जाली ॥ ४॥
निश्चळामधें चंचळ। ते चि कल्पना केवळ ।
अष्टधा प्रकृतीचें मूळ। कल्पनारूप ॥ ५॥
कल्पना तेचि अष्टधा प्रकृति। अष्टधा तेचि कल्पनामुर्ती ।
मुळाग्रापासून उत्पत्ति। अष्टधा जाणावी ॥ ६॥
पांच भूतें तीन गुण। आठ जालीं दोनी मिळोन ।
म्हणौनि अष्टधा प्रकृति जाण। बोलिजेते ॥ ७॥
मुळीं कल्पनारूप जाली। पुढें तेचि फापावली ।
केवळ जडत्वास आली। सृष्टिरूपें ॥ ८॥
मुळीं जाली ते मूळमाया। त्रिगुण जाले ते गुणमाया ।
जडत्व पावली ते अविद्या माया। सृष्टिरूपें ॥ ९॥
पुढें च्यारी खाणी जाल्या। च्यारी वाणी विस्तारल्या ।
नाना योनी प्रगटल्या। नाना वेक्ती ॥ १०॥
ऐसी जाली उभारणी। आतां ऐका संव्हारणी ।
मागील दशकीं विशद करूनि। बोलिलें असे ॥ ११॥
परंतु आतां संकळित। बोलिजेल संव्हारसंकेत ।
श्रोते वक्ते येथें चित्त। देऊन ऐका ॥ १२॥
शत वरुषें अनावृष्टि। तेथें आटेल जीवसृष्टि ।
ऐशा कल्पांताच्या गोष्टी। शास्त्रीं निरोपिल्या ॥ १३॥
बाराकळीं तपे सूर्य। तेणें पृथ्वीची रक्षा होये ।
मग ते रक्षा विरोन जाये। जळांतरीं ॥ १४॥
तें जळ शोषी वैश्वानरु। वन्ही झडपी समीरु ।
समीर वितुळे निराकारु। जैसें तैसें ॥ १५॥
ऐसी सृष्टिसंहारणी जाली। मागां विस्तारें बोलिली ।
मायानिरासें उरली। स्वरूपस्थिति ॥ १६॥
तेथें जीवशिव पिंडब्रह्मांड। अटोन गेलें थोतांड ।
मायेअविद्येचें बंड। वितळोन गेलें ॥ १७॥
विवेकेंचि बोलिला क्षये। म्हणोनि विवेकप्रळये ।
विवेकी जाणती काये। मूर्खास कळे ॥ १८॥
सृष्टि शोधितां सकळ। येक चंचळ येक निश्चळ ।
चंचळास कर्ता चंचळ। चंचळरूपी १९॥
जो सकळ शरीरीं वर्ते। सकल कर्तुत्वास प्रवर्ते ।
करून अकर्ता हा वर्ते। शब्द जया ॥ २०॥
राव रंक ब्रह्मादिक। सकळांमधें वर्ते येक ।
नाना शरीरें चाळक। इंद्रियेंद्वारें ॥ २१॥
त्यास परमात्मा बोलती। सकळ कर्ता ऐसें जाणती ।
परि तो नासेल प्रचिती। विवेकें पाहावी ॥ २२॥
जो स्वानामधें गुरुगुरितो। जो सूकरांमधें कुरुकुरितो ।
गाढवीं भरोन भुंकतो। आटाहास्यें ॥ २३॥
लोक नाना देह देखती। विवेकी देहांत पाहाती ।
पंडित समदर्शनें घेती। येणें प्रकारें ॥ २४॥

॥ श्लोक ॥
विद्याविनयसंपन्ने ब्राह्मणे गवि हस्तिनि ।
शुनि चैव श्वपाके च पंडिताः समदर्शिनः ॥

देह पाहातां वेगळाले। परंतु अंतर येकचि जालें ।
प्राणीमात्र देखिलें। येकांतरें ॥ २५॥
अनेक प्राणी निर्माण होती। परी येकचि कळा वर्तती ।
तये नांव जगज्जोती। जाणतीकळा ॥ २६॥
श्रोत्रीं नाना शब्द जाणे। त्वचेमधें सीतोष्ण जाणे ।
चक्षुमधें पाहों जाणे। नाना पदार्थ ॥ २७॥
रसनेमधें रस जाणे। घ्राणामधें वास तो जाणे ।
कर्मइंद्रियामधें जाणे। नाना विषयस्वाद ॥ २८॥
सूक्ष्म रूपें स्थूळ रक्षी। नाना सुखदुःखें परीक्षी ।
त्यास म्हणती अंतरसाक्षी। अंतरात्मा ॥ २९॥
आत्मा अंतरात्मा विश्वात्मा। चैतन्य सर्वात्मा सुक्ष्मात्मा ।
जीवात्मा शिवात्मा परमात्मा। द्रष्टा साक्षी सत्तारूप ॥ ३०॥
विकारामधील विकारी। अखंड नाना विकार करी ।
तयास वस्तु म्हणती भिकारी। परम हीन ॥ ३१॥
सर्व येकचि दिसती। अवघा येकंकार करिती ।
ते अवघी माईक स्थिती। चंचळामधें ॥ ३२॥
चंचळ माया ते माईक। निश्चळ परब्रह्म येक ।
नित्यानित्यविवेक। याकारणे ॥ ३३॥

जातो जीव तो प्राण। नेणे जीव तो अज्ञान ।
जन्मतो जीव तो जाण। वासनात्मक ॥ ३४॥
ऐक्य जीव तो ब्रह्मांश। जेथें पिंडब्रह्मांडनिरास ।
येथें सांगितले विशेष। चत्वार जीव ॥ ३५॥
असो हें अवघें चंचळ। चंचळ जाईल सकळ ।
निश्चळ तें निश्चळ। आदिअंतीं ॥ ३६॥
आद्य मध्य अवसान। जे वस्तु समसमान ।
निर्विकारी निर्गुण निरंजन। निःसंग निःप्रपंच ॥ ३७॥
उपाधीनिरासें तत्वता। जीवशिवास ऐक्यता ।
विवंचून पाहों जातां। उपाधि कैंची ॥ ३८॥
असो जाणणें तितुकें ज्ञान। परंतु होतें विज्ञान ।
मनें वोळखावें उन्मन। कोण्या प्रकारें ॥ ३९॥
वृत्तिस न कळे निवृत्ति। गुणास कैंची निर्गुणप्राप्ती ।
गुणातीत साधक संतीं। विवेकें केलें ॥ ४०॥
श्रवणापरीस मनन सार। मननें कळे सारासार ।
निजध्यासें साक्षात्कार। निःसंग वस्तु ॥ ४१॥
निर्गुणीं जे अनन्यता। तेचि मुक्ति सायोज्यता ।
लक्ष्यांश वाच्यांश आतां। पुरे जाला ॥ ४२॥
अलक्षीं राहिलें लक्ष। सिद्धांतीं कैंचा पूर्वपक्ष ।
अप्रत्यक्षास कैंचें प्रत्यक्ष। असोन नाहीं ॥ ४३॥
असोन माईक उपाधी। तेचि सहजसमाधी ।
श्रवणें बळावी बुद्धी। निश्चयाची ॥ ४४॥
इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे
सिद्धांतनिरूपणनाम समास पहिला ॥ १॥ ११.१

समास दुसरा : चत्वारदेवनिरूपण

॥ श्रीराम ॥

येक निश्चळ येक चंचळ। चंचळीं गुंतलें सकळ ।
निश्चळ तें निश्चळ। जैसें तैसें ॥ १॥
पाहे निश्चळाचा विवेक। ऐसा लक्षांमधें येक ।
निश्चळाऐसा निश्चयात्मक। निश्चळचि तो ॥ २॥
या निश्चळाच्या गोष्टी सांगती। पुन्हां चंचळाकडे धांवती ।
चंचळचक्रीं निघोन जाती। ऐसे थोडे ॥ ३॥
चंचळीं चंचळ जन्मलें। चंचळाचि मधें वाढलें ।
अवघें चंचळचि बिंबलें। जन्मवरी ॥ ४॥
पृथ्वी अवघी चंचळाकडे। करणें तितुकें चंचळीं घडे ।
चंचळ सांडून निश्चळीं पवाडे। ऐसा कैंचा ॥ ५॥
चंचळ कांहीं निश्चळेना। निश्चळ कदापी चळेना ।
नित्यानित्यविवेकें जना। उमजे कांहीं ॥ ६॥
कांहीं उमजलें तरी नुमजे। कांहीं समजलें तरी न समजे ।
कांहीं बुझे तरी निर्बुजे। किंचित मात्र ॥ ७॥
संदेह अनुमान आणी भ्रम। अवघा चंचळामधें श्रम ।
निश्चळीं कदा नाहीं वर्म। समजलें पाहिजे ॥ ८॥
चंचळाकरी तितुकी माया। माईक जाले विलया ।
लहान थोर म्हणावया। कार्य नाहीं ॥ ९॥
सगट माया विस्तारली। अष्टधा प्रकृति फांपावली ।
चित्रविचित्र विकारली। नाना रूपें ॥ १०॥
नाना उत्पत्ती नाना विकार। नाना प्राणी लाहान थोर ।
नाना पदार्थ मकार। नाना रूपें ॥ ११॥
विकारवंत विकारलें। सूक्ष्म जडत्वा आलें ।
अमर्याद दिसों लागलें। कांहींचाबाहीं ॥ १२॥
मग नाना शरीरें निर्माण जालीं। नाना नामाभिधानें ठेविलीं ।
भाषा परत्वें कळों आलीं। काहीं कांहीं ॥ १३॥
मग नाना रीति नाना दंडक। आचार येकाहून येक ।
वर्तों लागले सकळ लोक। लोकाचारें ॥ १४॥
अष्टधा प्रकृतीचीं शरीरें। निर्माण जालीं लाहानथोरें ।
पुढें आपुलाल्या प्रकारें। वर्तों लागती ॥ १५॥
नाना मत्तें निर्माण जालीं। नाना पाषांडें वाढलीं ।
नाना प्रकारीचीं उठिलीं ॥ नाना बंडें ॥ १६॥
जैसा प्रवाह पडिला। तैसाच लोक चालिला ।
कोण वारील कोणाला। येक नाहीं ॥ १७॥
पृथ्वीचा जाला गळांठा। येकाहून येक मोठा ।
कोण खरा कोण खोटा। कोण जाणे ॥ १८॥
आचार बहुकाचेंत पडिला। कित्येक पोटासाठीं बुडाला ।
अवघा वरपंगचि जाला। साभिमानें ॥ १९॥
देव जाले उदंड। देवांचें मांडलें भंड ।
भूतादेवतांचें थोतांड। येकचि जालें ॥ २०॥
मुख्य देव तो कळेना। काशास कांहींच मिळेना ।
येकास येक वळेना। अनावर ॥ २१॥
ऐसा नासला विचार। कोण पाहातो सारासार ।
कैचा लहान कैंचा थोर। कळेचिना ॥ २२॥
शास्त्रांचा बाजार भरला। देवांचा गल्बला जाला ।
लोक कामनेच्या व्रताला। झोंबोन पडती ॥ २३॥
ऐसें अवघें नासलें। सत्यासत्य हारपलें ।
अवघें अनायेक जालें। चहूंकडे ॥ २४॥
मतामतांचा गल्बला। कोणी पुसेना कोणाला ।
जो जे मतीं सांपडला। तयास तेंचि थोर ॥ २५॥
असत्याचा अभिमान। तेणें पाविजे पतन ।
म्हणोनियां ज्ञाते जन। सत्य शोधिती ॥ २६॥
लोक वर्तती सकळ। तें ज्ञात्यास करतळामळ ।
आतां एइका केवळ। विवेकी हो ॥ २७॥
लोक कोण्या पंथें जाती। आणि कोण्या देवास भजती ।
ऐसी हे रोकडी प्रचिती। सावध ऐका ॥ २८॥
मृत्तिका धातु पाषाणादिक। ऐसिया प्रतिमा अनेक ।
बहुतेक लोकांचा दंडक। प्रतिमादेवीं ॥ २९॥
नाना देवांचे अवतार। चरित्रें ऐकती येक नर ।
जप ध्यान निरंतर। करिती पूजा ॥ ३०॥

येक सकळांचा अंतरात्मा। विश्वीं वर्ते जो विश्वात्मा ।
द्रष्टा साक्षी ज्ञानात्मा। मानिती येक ॥ ३१॥
येक ते निर्मळ निश्चळ। कदापी नव्हेति चंचळ ।
अनन्यभावें केवळ। वस्तुच ते ॥ ३२॥
येक नाना प्रतिमा। दुसरा अवतारमहिमा ।
तिसरा तो अंतरात्मा। चौथा तो निर्विकारी ॥ ३३॥
ऐसे हे चत्वार देव। सृष्टीमधील स्वभाव ।
यावेगळा अंतर्भाव। कोठेंचि नाहीं ॥ ३४॥
अवघें येकचि मानिती। ते साक्ष देव जाणती ।
परंतु अष्टधा प्रकृति। वोळखिली पाहिजे ॥ ३५॥
प्रकृतीमधील देव। तो प्रकृतीचा स्वभाव ।
भावातीत माहानभाव। विवेकें जाणावा ॥ ३६॥
जो निर्मळास ध्याईल। तो निर्मळचि होईल ।
जो जयास भजेल। तो तद्रूप जाणावा ॥ ३७॥
क्षीर नीर निवडिती। ते राजहंस बोलिजेती ।
सारासार जाणती। ते माहानभाव ॥ ३८॥
अरे जो चंचळास ध्याईल। तो सहजचि चळेल ।
जो निश्चळास भजेल। तो निश्चळचि ॥ ३९॥
प्रकृतीसारिखें चालावें। परी अंतरीं शाश्वत वोळखावें ।
सत्य होऊन वर्तावें। लोकांऐसें ॥ ४०॥
इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे
चत्वारदेवनिरूपणनाम समास दुसरा ॥ २॥ ११.२

समास तिसरा : शिकवण निरूपण
॥ श्रीराम ॥

बहुतां जन्मांचा सेवट। नरदेह सांपडे अवचट ।
येथें वर्तावें चोखट। नितिन्यायें ॥ १॥
प्रपंच करावा नेमक। पाहावा परमार्थविवेक ।
जेणेंकरितां उभय लोक। संतुष्ट होती ॥ २॥
शत वरुषें वय नेमिलें। त्यांत बाळपण नेणतां गेलें ।
तारुण्य अवघें वेचलें। विषयांकडे ॥ ३॥
वृद्धपणीं नाना रोग। भोगणें लागे कर्मभोग ।
आतां भगवंताचा योग। कोणे वेळे ॥ ४॥
राजिक देविक उदेग चिंता। अन्न वस्त्र देहममता ।
नाना प्रसंगें अवचिता। जन्म गेला ॥ ५॥
लोक मरमरों जाती। वडिलें गेलीं हे प्रचिती ।
जाणत जाणत निश्चिती। काये मानिलें ॥ ६॥
अग्न गृहासी लागला। आणि सावकास निजेला ।
तो कैसा म्हणावा भला। आत्महत्यारा ॥ ७॥
पुण्यमार्ग अवघा बुडाला। पापसंग्रह उदंड जाला ।
येमयातनेचा झोला। कठीण आहे ॥ ८॥
तरी आतां ऐसें न करावें। बहुत विवेकें वर्तावें ॥
इक लोक परत्र साधावें। दोहीकडे ॥ ९॥
आळसाचें फळ रोकडें। जांभया देऊन निद्रा पडे ।
सुख म्हणौन आवडे। आळसी लोकां ॥ १०॥
साक्षेप करितां कष्टती। परंतु पुढें सुरवाडती ।
खाती जेविती सुखी होती। येत्नेंकरूनी ॥ ११॥
आळस उदास नागवणा। आळस प्रेत्नबुडवणा ।
आळसें करंटपणाच्या खुणा। प्रगट करिती ॥ १२॥
म्हणौन आळस नसावा। तरीच पाविजे वैभवा ।
अरत्रीं परत्रीं जीवा। समाधान ॥ १३॥
प्रेत्न करावा तो कोण। हेंचि ऐका निरूपण ।
सावध करून अंतःकरण। निमिष्य येक ॥ १४॥
प्रातःकाळी उठावें। कांहीं पाठांतर करावे ।
येथानशक्ती आठवावें सर्वोत्तमासी ॥ १५॥
मग दिशेकडे जावें। जे कोणासिच नव्हे ठावें ।
शौच्य आचमन करावें। निर्मळ जळें ॥ १६॥
मुखमार्जन प्रातःस्नान। संध्या तर्पण देवतार्चन ।
पुढें वैश्यदेवउपासन। येथासांग ॥ १७॥
कांहीं फळाहार घ्याव। मग संसारधांदा करावा ।
सुशब्दें राजी राखावा। सकळ लोक ॥ १८॥
ज्या ज्याचा जो व्यापार। तेथें असावे खबर्दार ।
दुश्चितपणें तरी पोर। वेढा लावी ॥ १९॥
चुके ठके विसरे सांडी। आठवण जालियां चर्फडी ।
दुश्चित आळसाची रकडी। प्रचित पाहा ॥ २०॥
याकारणें सावधान। येकाग्र असावें मन ।
तरी मग जेवितां भोजन। गोड वाटे ॥ २१॥
पुढें भोजन जालियांवरी। कांहीं वाची चर्चा करी ।
येकांतीं जाऊन विवरी। नाना ग्रंथ ॥ २२॥
तरीच प्राणी शाहाणा होतो। नाहींतरी मूर्खचि राहातो ।
लोक खाती आपण पाहातो। दैन्यवाणा ॥ २३॥
ऐक सदेवपणाचें लक्षण। रिकाम्या जाऊं नेदी येक क्षण ।
प्रपंचवेवसायाचें ज्ञान। बरें पाहे ॥ २४॥
कांहीं मेळवी मग जेवी। गुंतल्या लोकांस उगवी ।
शरीर कारणीं लावी। कांहीं तरी ॥ २५॥
कांहीं धर्मचर्चा पुराण। हरीकथा निरूपण ।
वायां जऊं नेदी क्षण। दोहींकडे ॥ २६॥
ऐसा जो सर्वसावध। त्यास कैंचा असेल खेद ।
विवेकें तुटला समंध। देहबुद्धीचा ॥ २७॥
आहे तितुकें देवाचें। ऐसें वर्तणें निश्चयाचें ।
मूळ तुटें उद्वेगाचें। येणें रीतीं ॥ २८॥
प्रपंचीं पाहिजे सुवर्ण। परमार्थी पंचिकर्ण ।
माहावाक्याचें विवरण। करितां सुटे ॥ २९॥
कर्म उपासना आणि ज्ञान। येणें राहे समाधान ।
परमार्थाचें जें साधन। तेंचि ऐकत जावें ॥ ३०॥
इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे
सिकवणनिरूपणनाम समास तिसरा ॥ ३॥ ११.३

समास चौथा : सारविवेकनिरूपण

॥ श्रीराम ॥

ब्रह्म म्हणिजे निराकार। गगनासारिखा विचार ।
विकार नाहीं निर्विकार। तेंचि ब्रह्म ॥ १॥
ब्रह्म म्हणिजे निश्चळ। अंतरात्मा तो चंचळ ।
द्रष्टा साक्षी केवळ। बोलिजे तया ॥ २॥
तो अंतरात्मा म्हणिजे देव। त्याचा चंचळ स्वभाव ।
पाळिताहे सकळ जीव। अंतरी वसोनी ॥ ३॥
त्यावेगळे जड पदार्थ। तेणेंवीण देह वेर्थ ।
तेणेंचि कळे परमार्थ। सकळ कांहीं ॥ ४॥
कर्ममार्ग उपासना मार्ग। ज्ञानमार्ग सिद्धांतमार्ग ।
प्रवृत्तिमार्ग निवृत्तिमार्ग। देवची चालवी ॥ ५॥
चंचळेविण निश्चळ कळेना। चंचळ तरी स्थिरावेना ।
ऐसें हे विचार नाना। बरे पाहा ॥ ६॥
चंचळनिश्चळाची संधी। तेथें भांबावते बुद्धि ।
कर्ममार्गाचे जे विधी। ते मग ऐलिकडे ॥ ७॥
देव या सकळांचे मूळ। देवास मूळ ना डाळ ।
परब्रह्म तें निश्चळ। निर्विकारी ॥ ८॥
निर्विकारी आणि विकारी। येक म्हणेल तो भिकारी ।
विचाराची होते वारी। देखतदेखतां ॥ ९॥
सकळ परमार्थास मूळ। पंचीकर्ण माहावाक्य केवळ ।
तेंची करावें प्रांजळ। पुनःपुन्हां ॥ १०॥
पहिला देह स्थूळकाया। आठवा देह मूळमाया ।
अष्ट देह निर्शलियां। विकार कैंचा ॥ ११॥
याकारणें विकारी। साचाऐसी बाजीगरी ।
येक समजे येक खरी। मानिताहे ॥ १२॥
उत्पत्ति स्थिती संव्हार। यावेगळा निर्विकार ।
कळायासाठीं सारासार। विचार केला ॥ १३॥
सार असार दोनी येक। तेथें कैंचा उरला विवेक ।
परिक्षा नेणती तंक। पापी करंटे ॥ १४॥
जो येकचि विस्तारला। तो अंतरात्मा बोलिला ।
नाना विकारीं विकारला। निर्विकारी नव्हे ॥ १५॥
ऐसें प्रगटचि आहे। आपुल्या प्रत्ययें पाहे ।
काय राहे काय न राहे। हें कळेना ॥ १६॥
जें अखंड होत जातें। जें सर्वदा संव्हारतें ।
रोकडें प्रचितीस येतें। जनामधें ॥ १७॥
येक रडे येक चर्फडी। येकांची धरी नरडी ।
येकमेकां झोंबती बराडी। दुकळ्ळले जैसे ॥ १८॥
नाहीं न्यावे नाहिं नीति। ऐसे हे लोक वर्तती ।
आणि अवघेंच सार म्हणती। विवेकहीन ॥ १९॥
धोंडे सांडून सोनें घ्यावें। माती सांडून अन्न खावें ।
आणि आवघेंचि सार म्हणावें। बाष्कळपणें ॥ २०॥
म्हणौनि हा विचार करावा। सत्यमार्ग तोचि धरावा ।
लाभ जाणोन घ्यावा। विवेकाचा ॥ २१॥
सारगार येकचि सरी। तेथें परीक्षेस कैंची उरी ।
याकारणें चतुरीं। परीक्षा करावी ॥ २२॥
जेथें परीक्षेचा अभाव। तेथें दे घाव घे घाव ।
सगट सारिखा स्वभाव। लौंदपणाचा ॥ २३॥
घेव ये तेंचि घ्यावें। घेव न ये तें सोंडावें ।
उंच नीच वोळखावें। त्या नाव ज्ञान ॥ २४॥
संसारसांतेस आले। येक लाभें अमर जाले ।
येक ते करंटे ठकले। मुदल गेलें ॥ २५॥
जाणत्यानें ऐसें न करावें। सार तेंचि शोधून घ्यावें ।
असार तें जाणोन त्यागावें। वमक जैसें ॥ २६॥
तें वमक करी प्राशन। तरी तें स्वानाचें लक्षण ।
तेथें सुचिस्मंत ब्राह्मण। काय करी ॥ २७॥
जेहिं जैसें संचित केलें। तयास तैसेंचि घडलें ।
जें अभ्यासीं पडोन जडलें। तें तों सुटेना ॥ २८॥
येक दिव्यान्नें भक्षिती। येक विष्ठा सावडिती ।
आपुल्या वडिलांचा घेती। साभिमान ॥ २९॥
असो विवेकेविण। बोलणें तितुका सीण ।
कोणीयेकें श्रवण मनन। केलेंचि करावें ॥ ३०॥
इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे
सारविवेकनिरूपणनाम समास चौथा ॥ ४॥ ११.४

समास पांचवा : राजकारण निरूपण

॥ श्रीराम ॥

कर्म केलेंचि करावें। ध्यान धरिलेंचि धरावें ।
विवरलेंचि विवरावें। पुन्हा निरूपण ॥ १॥
तैसें आम्हांस घडलें। बोलिलेंचि बोलणें पडिलें ।
कां जें बिघडलेंचि घडलें। पाहिजे समाधान ॥ २॥
अनन्य राहे समुदाव। इतर जनास उपजे भाव ।
ऐसा आहे अभिप्राव। उपायाचा ॥ ३॥
मुख्य हरिकथा निरूपण। दुसरें तें राजकरण ।
तिसरें तें सावधपण। सर्वविषई ॥ ४॥
चौथा अत्यंत साक्षप। फेडावे नाना आक्षप ।
अन्याये थोर अथवा अल्प। क्ष्मा करीत जावे ॥ ५॥
जाणावें पराचें अंतर। उदासीनता निरंतर ।
नीतिन्यायासि अंतर। पडोंच नेदावें ॥ ६॥
संकेतें लोक वेधावा। येकूनयेक बोधावा ।
प्रपंचहि सावरावा। येथानशक्त्या ॥ ७॥
प्रपंचसमयो वोळखावा। धीर बहुत असावा ।
संमंध पडों नेदावा। अति परी तयाचा ॥ ८॥
उपाधीसी विस्तारावें। उपाधींत न संपडावें ।
नीचत्व पहिलेंच घ्यावें। आणि मूर्खपण ॥ ९॥
दोष देखोन झांकावे। अवगुण अखंड न बोलावे ।
दुर्जन सांपडोन सोडावे। परोपकार करूनी ॥ १०॥

तऱ्हे भरोंच नये। सुचावे नाना उपाये ।
नव्हे तेंचि करावें कायें। दीर्घ प्रेत्नें ॥ ११॥
फड नासोंचि नेदावा। पडिला प्रसंग सांवरावा ।
अतिवाद न करावा। कोणीयेकासी ॥ १२॥
दुसऱ्याचें अभिष्ट जाणावें। बहुतांचें बहुत सोसावें ।
न सोसे तरी जावें। दिगांतराप्रती ॥ १३॥
दुखः दुसऱ्याचें जाणावें। ऐकोन तरी वांटून घ्यावें ।
बरें वाईट सोसावें। समुदायाचें ॥ १४॥
अपार असावें पाठांतर। सन्निधचि असावा विचार ।
सदा सर्वदा तत्पर। परोपकारासी ॥ १५॥
शांती करून करवावी। तऱ्हे सांडून सांडवावी ।
क्रिया करून करवावी। बहुतांकरवीं ॥ १६॥
करणें असेल अपाये। तरी बोलोन दाखऊं नये ।
परस्परेंचि प्रत्यये। प्रचितीस आणावा ॥ १७॥
जो बहुतांचे सोसीन। त्यास बहुतेक लोक मिळेना ।
बहुत सोसितां उरेना। महत्व आपुलें ॥ १८॥
राजकारण बहुत करावें। परंतु कळोंच नेदावें ।
परपीडेवरी नसावें। अंतःकरण ॥ १९॥
लोक पारखून सांडावे। राजकारणें अभिमान झाडावे ।
पुन्हा मेळऊन घ्यावें। दुरील दोरे ॥ २०॥
हिरवटासी दुरी धरावें। कचरटासी न बोलावें ।
समंध पडता सोडून जावें। येकीकडे ॥ २१॥
ऐसें असो राजकारण। सांगतां तें असाधारण ।
सुचित अस्तां अंतःकरण। राजकारण जाणे ॥ २२॥
वृक्षीं रूढासी उचलावें। युद्धकर्त्यास ढकलून द्यावें ।
कारबाराचें सांगावें। आंग कैसें ॥ २३॥
पाहातां तरी सांपडेना। कीर्ति करूं तरी राहेना ।
आलें वैभव अभिळासीना। कांहीं केल्यां ॥ २४॥
येकांची पाठी राखणें। येकांस देखो न सकणें ।
ऐसीं नव्हेत कीं लक्षणें। चातुर्याचीं ॥ २५॥
न्याय बोलतांहि मानेना। हित तेंचि न ये मना ।
येथें कांहींच चालेना। त्यागेंवीण ॥ २६॥
श्रोतीं कळोन आक्षेपिलें। म्हणौन बोलिलेंचि बोलिलें ।
न्यूनपूर्ण क्ष्मा केलें। पाहिजे श्रोतीं ॥ २७॥
इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे
राजकारणनिरूपणनाम समास पांचवा ॥ ५॥ ११.५

समास सहावा : महंत लक्षण

॥ श्रीराम ॥

शुद्ध नेटकें ल्याहावें। लेहोन शुद्ध शोधावें ।
शोधून शुद्ध वाचावें। चुकों नये ॥ १॥
विश्कळित मात्रुका नेमस्त कराव्या। धात्या जाणोन सदृढ धराव्या ।
रंग राखोन भराव्या। नाना कथा ॥ २॥
जाणायाचें सांगतां न ये। सांगायाचें नेमस्त न ये ।
समजल्याविण कांहींच न ये। कोणीयेक ॥ ३॥
हरिकथा निरूपण। नेमस्तपणें राजकारण ।
वर्तायाचें लक्षण। तेंहि असावें ॥ ४॥
पुसों जाणे सांगों जाणे। अर्थांतर करूं जाणे ।
सकळिकांचें राखों जाणे। समाधान ॥ ५॥
दीर्घ सूचना आधीं कळे। सावधपणें तर्क प्रबळे ।
जाणजाणोनि निवळे। येथायोग्य ॥ ६॥
ऐसा जाणे जो समस्त। तोचि महंत बुद्धिमंत ।
यावेगळें अंतवंत। सकळ कांहीं ॥ ७॥
ताळवेळ तानमानें। प्रबंद कविता जाड वचनें ।
मज्यालसी नाना चिन्हें। सुचती तया ॥ ८॥
जो येकांतास तत्पर। आधीं करी पाठांतर ।
अथवा शोधी अर्थांतर। ग्रंथगर्भींचें ॥ ९॥
आधींच सिकोन जो सिकवी। तोचि पावे श्रेष्ठ पदवी ।
गुंतल्या लोकांस उगवी। विवेकबळें ॥ १०॥
अक्षर सुंदर वाचणें सुंदर। बोलणें सुंदर चालणें सुंदर ।
भक्ति ज्ञान वैराग्य सुंदर। करून दावी ॥ ११॥
जयास येत्नचि आवडे। नाना प्रसंगीं पवाडे ।
धीटपणें प्रगटे दडे। ऐसा नव्हे ॥ १२॥
सांकडीमधें वर्तों जाणे। उपाधीमधें मिळों जाणे ।
अलिप्तपणें राखों जाणे। आपणासी ॥ १३॥
आहे तरी सर्वां ठाई। पाहों जातां कोठेंचि नाहीं ।
जैसा अंतरात्मा ठाईचा ठाई। गुप्त जाला ॥ १४॥
त्यावेगळें कांहींच नसे। पाहों जातां तो न दिसे ।
न दिसोन वर्तवीतसे। प्राणीमात्रांसी ॥ १५॥
तैसाच हाहि नानापरी। बहुत जनास शाहाणे करी ।
नाना विद्या त्या विवरी। स्थूळ सूक्ष्मा ॥ १६॥
आपणाकरितां शाहाणे होती। ते सहजचि सोये धरिती ।
जाणतेपणाची महंती। ऐसी असे ॥ १७॥
राखों जाणें नीतिन्याय। न करी न करवी अन्याये ।
कठीण प्रसंगीं उपाये। करूं जाणे ॥ १८॥
ऐसा पुरुष धारणेचा। तोचि आधार बहुतांचा ।
दास म्हणे रघुनाथाचा। गुण घ्यावा ॥ १९॥
इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे
महंतलक्षणनिरूपणनाम समास सहावा ॥ ६॥ ११.६

समास सातवा : चंचळ नदीई

॥ श्रीराम ॥

चंचळ नदी गुप्त गंगा। स्मरणें पावन करीं जगा ।
प्रचित रोकडी पाहा गा। अन्यथा नव्हे ॥ १॥
केवळ अचंचळीं निर्माण जाली। अधोमुखें बळें चालिली ।
अखंड वाहे परी देखिली। नाहींच कोणीं ॥ २॥
वळणें वांकाणें भोवरे। उकळ्या तरंग झरे ।
लादा लाटा कातरे। ठाई ठाई ॥ ३॥

शुष्क जळाचे चळाळ। धारा धबाबे खळाळ ।
चिपळ्या चळक्या भळाळ। चपळ पाणी ॥ ४॥
फेण फुगे हेलावे। सैरावैरा उदक धावे ।
थेंब फुई मोजावे। अणुरेणु किती ॥ ५॥
वोसाणे वाहती उदंड। झोतावे दर्कुटे दगड ।
खडकें बेटें आड। वळसा उठे ॥ ६॥
मृद भूमी तुटोन गेल्या। कठीण तैश्याचि राहिल्या ।
ठाई ठाई उदंड पाहिल्या। सृष्टीमधें ॥ ७॥
येक ते वाहतचि गेले। येक वळशामधें पडिले ।
येक सांकडींत आडकले। अधोमुख ॥ ८॥
येक आपटआपटोंच गेलीं। येक चिरडचिर्दोंच मेलीं ।
कितीयेक ते फुगलीं। पाणी भरलें ॥ ९॥
येक बळाचे निवडले। ते पोहतचि उगमास गेले ।
उगमदर्शनें पवित्र जाले। तीर्थरूप ॥ १०॥
तेथें ब्रह्मादिकांचीं भुवनें। ब्रह्मांडदेवतांचीं स्थानें ।
उफराटी गंगा पाहातां मिळणें। सकळांस तेथें ॥ ११॥
त्या जळाऐसें नाही निर्मळ। त्या जळाऐसें नाहीं चंचळ ।
आपोनारायण केवळ। बोलिजे त्यासी ॥ १२॥
माहानदी परी अंतराळीं। प्रत्यक्ष वाहे सर्वकाळीं ।
स्वर्गमृत्युपाताळीं। पसरली पाहा ॥ १३॥
अधोर्ध अष्टहि दिशा। तिचें उदक करी वळसा ।
जाणते जाणती जगदीशा। सारिखीच ते ॥ १४॥
अनंत पात्रीं उदक भरलें। कोठें पाझपाझरोंच गेलें ।
कितीयेक तें वेचलें। संसारासी ॥ १५॥
येक्यासंगे तें कडवट। येक्यासंगें तें गुळचट ।
येक्यासंगे ते तिखट। तुरट क्षार ॥ १६॥
ज्या ज्या पदार्थास मिळे। तेथें तद्रूपचि मिसळे ।
सखोले भूमीस तुंबळे। सखोलपणें ॥ १७॥
विषामधें विषचि होतें। अमृतामधें मिळोन जाते ।
सुगंधीं सुगंध तें। दुर्गंधीं दुर्गंध ॥ १८॥
गुणीं अवगुणीं मिळे। ज्याचें त्यापरी निवळे ।
त्या उदकाचा महिमा न कळे। उदकेंविण ॥ १९॥
उदक वाहे अपरंपार। न कळे नदी कीं सरोवर ।
जळवास करून नर। राहिले कितीयेक ॥ २०॥
उगमापैलिकडे गेले। तेथें परतोन पाहिलें ।
तंव तें पाणीच आटलें। कांहीं नाहीं ॥ २१॥
वृत्तिसुन्य योगेश्वर। याचा पाहावा विचार ।
दास म्हणे वारंवार। किती सांगों ॥ २२॥
इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे
चंचळ नदीईनिरूपणनाम समास सातवा ॥ ७॥ ११.७

समास आठवा : अंतरात्माविवरण

॥ श्रीराम ॥

आतां वंदूं सकळकर्ता। समस्त देवांचा जो भर्ता ।
त्याचे भजनीं प्रवर्ता। कोणीतरी ॥ १॥
तेणेंविण कार्य न चले। पडिलें पर्ण तेंहि न हाले ।
अवघें त्रैलोक्येचि चाले। जयाचेनी ॥ २॥
तो अंतरात्मा सकळांचा। देवदानवमानवांचा ।
चत्वारखाणीचत्वारवाणीचा। प्रवर्तकु ॥ ३॥
तो येकलाचि सकळां घटीं। करी भिन्नभिन्ना राहाटी ।
सकळ सृष्टीची गोष्टी। किती म्हणोन सांगावी ॥ ४॥
ऐसा जो गुप्तेश्वर। त्यास म्हणावें ईश्वर ।
सकळ ऐश्वर्य थोर थोर। जयाचेनि भोगिती ॥ ५॥
ऐसा जेणें वोळखिला। तो विश्वंभरचि जाला ।
समाधी सहजस्थितीला। कोण पुसे ॥ ६॥
अवघें त्रैलोक्य विवरावें। तेव्हां वर्म पडेल ठावें ।
आवचटें घबाड सिणावें। नलगेचि कांहीं ॥ ७॥
पाहातां ऐसा कोण आहे। जो अंतरात्मा विवरोन पाहे ।
अल्प स्वल्प कळोन राहे। समाधानें ॥ ८॥
आरे हें पाहिलेंच पाहावें। विवरलेंचि मागुतें विवरावें ।
वाचिलेंचि वाचावें। पुन्हापुन्हा ॥ ९॥
अंतरात्मा केवढा कैसा। पाहाणाराची कोण दशा ।
देखिल्या ऐकिल्या ऐसा। विवेक सांगे ॥ १०॥
उदंड ऐकिलें देखिलें। अंतरात्म्यास नवचे पुरविलें ।
प्राणी देहधारी बाउलें। काय जाणे ॥ ११॥
पूर्णास अपूर्ण पुरेना। कां जें अखंड विवरेना ।
विवरतां विवरतां उरेना। देवावेगळा ॥ १२॥
विभक्तपणें नसावें। तरीच भक्त म्हणवावें ।
नाहींतरी वेर्थचि सिणावें। खटाटोपें ॥ १३॥
उगाच घर पाहोन गेला। घरधनी नाहीं वोळखिला ।
राज्यामधूनचि आला। परी राजा नेणे ॥ १४॥
देहसंगें विषये भोगिले। देहसंगें प्राणी मिरवलें ।
देहधर्त्यास चुकलें। नवल मोठें ॥ १५॥
ऐसे लोक अविवेकी। आणि म्हणती आम्ही विवेकी ।
बरें ज्याची जैसी टाकी। तैसें करावें ॥ १६॥
मूर्ख अंतर राखों नेणे। म्हणौन असावें शाहाणे ।
ते शाहाणेहि दैन्यवाणे। होऊन गेले ॥ १७॥
अंतरीं ठेवणें चुकलें। दारोदारीं धुंडूं लागलें ।
तैसें अज्ञानास जालें। देव न कळे ॥ १८॥
या देवाचें ध्यान करी। ऐसा कोण सृष्टीवरी ।
वृत्ती येकदेंसी तर्तरी। पवाडेल कोठें ॥ १९॥
ब्रह्मांडीं दाटले प्राणी। बहुरूपें बहुवाणी ।
भूगर्भीं आणि पाषाणीं। कितीयेक ॥ २०॥
इतुके ठाई पुरवला। अनेकीं येकचि वर्तला ।
गुप्त आणि प्रगटला। कितीयेक ॥ २१॥
चंचळें न होईजे निश्चळ। प्रचित जाणावी केवळ ।
चंचळ तें नव्हे निश्चळ। परब्रह्म तें ॥ २२॥

तत्वें तत्व जेव्हां उडे। तेव्हां देहबुद्धि झडे ।
निर्मळ निश्चळ चहुंकडे। निरंजन ॥ २३॥
आपण कोण कोठें कैंचा। ऐसा मार्ग विवेकचा ।
प्राणी जो स्वयें काचा। त्यास हें कळेना ॥ २४॥
भल्यानें विवेक धरावा। दुस्तर संसार तरावा ।
अवघा वंशचि उधरावा। हरिभक्ती करूनी ॥ २५॥
इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे
अंतरात्माविवरणनिरूपणनाम
समास आठवा ॥ ८॥ ११.८

समास नववा : उपदेश निरूपण
॥ श्रीराम ॥
आधीं कर्माचा प्रसंग। कर्म केलें पाहिजे सांग ।
कदाचित पडिले व्यंग। तरी प्रत्यवाय घडे ॥ १॥
म्हणौन कर्म आरंभिले। कांहींयेक सांग घडलें ।
जेथजेथें अंतर पडिलें। तेथें हरिस्मरण करावें ॥ २॥
तरी तो हरी आहे कैसा। विचार पाहावा ऐसा ।
संधेपूर्वी जगदीशा। चोविसां नामीं स्मरवें ॥ ३॥
चोवीसनामी सहस्रनामी। अनंतनामी तो अनामी ।
तो कैसा आहे अंतर्यामीं। विवेकें वोळखावा ॥ ४॥
ब्राह्मण स्नानसंध्या करून आला। मग तो देवार्चनास बैसला ।
येथासांग तो पूजिला। प्रतिमादेवो ॥ ५॥
नाना देवांच्या नाना प्रतिमा। लोक पूजिती धरून प्रेमा ।
ज्याच्या प्रतिमा तो परमात्मा। कैसा आहे ॥ ६॥
ऐसें वोळखिलें पाहिजे। वोळखोन भजन कीजे ।
जैसा साहेब नमस्कारिजे। वोळखिल्याउपरी ॥ ७॥
तैसा परमात्मा परमेश्वर। बरा वोळखावा पाहोन विचार ।
तरीच पाविजे पार। भ्रमसागरचा ॥ ८॥
पूजा घेताती प्रतिमा। आंगा येतो अंतरात्मा ।
अवतारी तरी निजधामा। येऊन गेले ॥ ९॥
परी ते निजरूपें असती। तें निजरूप ते जगज्जोती ।
सत्वगुण तयेस म्हणती। जाणती कळा ॥ १०॥
तये कळेचे पोटीं। देव असती कोट्यान्कोटी ।
या अनुभवाच्या गोष्टी। प्रत्ययें पाहाव्या ॥ ११॥
देहपुरामधें ईश। म्हणोन तया नांव पुरुष ।
जगामधें जगदीश। तैसा वोळखावा ॥ १२॥
जाणीवरूपें जगदांतरें। प्रस्तुत वर्तती शरीरें ।
अंतःकरणविष्णु येणें प्रकारें। वोळखावा ॥ १३॥
तो विष्णु आहे जगदांतरीं। तोचि आपुले अंतरीं ।
कर्ता भोक्ता चतुरीं। अंतरात्मा वोळखावा ॥ १४॥
ऐके देखे हुंगे चाखे। जाणोन विचारें ओळखे ।
कित्येक आपुले पारिखे। जाणताहे ॥ १५॥
येकची जगाचा जिव्हाळा। परी देहलोभाचा आडताळा ।
देहसमंधें वेगळा। अभिमान धरी ॥ १६॥
उपजे वाढे मरे मारी। जैशा उचलती लहरीवरी लहरी ।
चंचळ सागरीं भरोवरी। त्रैलोक्य होत जातें ॥ १७॥
त्रैलोका वर्तवितो येक। म्हणोन त्रिलोक्यनायेक ।
ऐसा प्रत्ययाचा विवेक। पाहाना कैसा ॥ १८॥
ऐसा अंतरात्मा बोलिला। परी तोहि तत्वांमधें आला ।
पुढें विचार पाहिजे केला। माहावाक्याचा ॥ १९॥
आधीं देखिला देहधारी। मग पाहावें जगदांतरीं ।
तयाचेनियां उपरी। परब्रह्म पावे ॥ २०॥
परब्रह्माचा विचार। होतां निवडे सारासार ।
चंचळ जाईल हा निर्धार। चुकेना कीं ॥ २१॥
उत्पत्ति स्थिति संव्हार जाण। त्याहून वेगळा निरंजन ।
येथें ज्ञानाचें विज्ञान। होत आहे ॥ २२॥
अष्टदेह थानमान। जाणोन जालियां निर्शन ।
पुढें उरे निरंजन। विमळ ब्रह्म ॥ २३॥
विचारेंचि अनन्य जाला। पाहाणाराविण प्रत्यय आला ।
तेहि वृत्ति निवृत्तीला। बरें पाहा ॥ २४॥
येथें राहिला वाच्यांश। पाहोन सांडिला लक्ष्यांश ।
लक्ष्यांशासारिसा वृत्तिलेश। तोहि गेला ॥ २५॥
इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे
उपदेश निरूपणनाम समास नववा ॥ ९॥ ११.९

समास दहावा : निस्पृह वर्तणूक
॥ श्रीराम ॥
मूर्ख येकदेसी होतो। चतुर सर्वत्र पाहातो ।
जैसा बहुधा होऊन भोगितो। नाना सुखें ॥ १॥
तोचि अंतरात्मा महंत। तो कां होईल संकोचित ।
प्रशस्त जाणता समस्त। विख्यात योगी ॥ २॥
कर्ता भोक्ता तत्वता। भूमंडळीं सर्व सत्ता ।
त्यावेगळा त्यास ज्ञाता। पाहेसा कवणु ॥ ३॥
ऐसें महंते असावें। सर्व सार शोधून घ्यावें ।
पाहों जातां न सांपडावें। येकायेकी ॥ ४॥
कीर्तिरूपें उदंड ख्यात। जाणती लहान थोर समस्त ।
वेश पाहातां शाश्वत। येकचि नाहीं ॥ ५॥
प्रगट कीर्ति ते ढळेना। बहुत जनास कळेना ।
पाहों जातां आडळेना। काये कैसें ॥ ६॥
वेषभूषण ते दूषण। कीर्तिभूषण तें भूषण ।
चाळणेविण येक क्षण। जाऊंच नेदी ॥ ७॥
त्यागी वोळखीचे जन। सर्वकाळ नित्य नूतन ।
लोक शोधून पाहाती मन। परी इच्छा दिसेना ॥ ८॥
पुर्तें कोणाकडे पाहेना। पुर्तें कोणासीं बोलेना ।
पुर्तें येके स्थळीं राहेना। उठोन जातो ॥ ९॥
जातें स्थळ तें सांगेना। सांगितलें तेथें तरी जायेना ।
आपुली स्थिति अनुमाना। येवोंच जेदी ॥ १०॥
लोकीं केलें तें चुकावी। लोकीं भाविलें तें उलथवी ।

लोकीं तर्किलें तें दावी। निर्फल करूनी ॥ ११॥
लोकांस पाह्याचा आदर। तेथें याचा अनादर ।
लोक सर्वकाळ तत्पर। तेथें याची अनिछ्या ॥ १२॥
एवं कल्पितां कल्पेना। न तर्कितांहि तर्केना ।
कदपी भावितां भावेना। योगेश्वर ॥ १३॥
ऐसें अंतर सांपडेना। शरीर ठाई पडेना ।
क्षणयेक विशंभेना। कथाकीर्तन ॥ १४॥
लोक संकल्प विकल्प करिती। ते अवघेचि निर्फळ होती ।
जनाची जना लाजवी वृत्ति। तेव्हां योगेश्वर ॥ १५॥
बहुतीं शोधून पाहिलें। बहुतांच्या मनास आलें ।
तरी मग जाणावें साधिलें। महत्कृत्य ॥ १६॥
अखंड येकां सेवावा। अभ्यासचि करीत जावा ।
काळ सार्थकचि करावा। जनासहित ॥ १७॥
उत्तम गुण तितुले घ्यावे। घेऊन जनास सिकवावे ।
उदंड समुदाये करावे। परी गुप्तरूपें ॥ १८॥
अखंड कामाची लगबग। उपासनेस लावावें जग ।
लोक समजोन मग। आज्ञा इछिती ॥ १९॥
आधीं कष्ट मग फळ। कष्टचि नाहीं तें निर्फळ ।
साक्षेपेंविण केवळ। वृथापुष्ट ॥ २०॥
लोक बहुत शोधावे। त्यांचे अधिकार जाणावे ।
जाणजाणोन धरावे। जवळी दुरी ॥ २१॥
अधिकारपरत्वें कार्य होतें। अधिकार नस्तां वेर्थ जातें ।
जाणोनि शोधावीं चित्तें। नाना प्रकारें ॥ २२॥
अधिकार पाहोन कार्य सांगणें। साक्षेप पाहोन विश्वास धरणें ।
आपला मगज राखणें। कांहीतरी ॥ २३॥
हें प्रचितीचें बोलिलें। आधीं केलें मग सांगितलें ।
मानेल तरी पाहिजे घेतलें। कोणीयेकें ॥ २४॥
महंतें महंत करावे। युक्तिबुद्धीनें भरावे ।
जाणते करून विखरावे। नाना देसीं ॥ २५॥
इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे
निस्पृह
वर्तणूक निरूपणनाम समास दहावा ॥ १०॥ ११.१०
॥ दशक अकरावा समाप्त ॥

Encoded and proofread by Vishwas Bhide.

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com
Last updated May 6, 2012
http://sanskritdocuments.org